

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
 وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ لَوْ آمَنَ أَهْلُ
 الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَ أَكْثَرُهُمْ
 الْفَاسِقُونَ (110) لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَ إِنْ
 يُقَاتِلُوكُمْ يُؤْلُوكُمْ الْأَذْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ (111)
 ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ أَيْنَ مَا تُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ
 وَ حَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَ بَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَ ضُرِبَتْ
 عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ
 اللَّهِ وَ يَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَ
 كَانُوا يَعْتَدُونَ (112) لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
 أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَ هُمْ
 يَسْجُدُونَ (113) يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ

يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ
فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ (114) وَمَا
يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ
(115) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَ
لَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (116) مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ
قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَ
لَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (117) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا
تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالاً وَدُّوا مَا
عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي
صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ

تَعْقِلُونَ (118) هَا أَنْتُمْ أَوْلَاءُ تُحِبُّونَهُمْ وَ لَا
يُحِبُّونَكُمْ وَ تُوْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَ إِذَا لَقَوْكُمْ قَالُوا
أَمَنَّا وَ إِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ
مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (119)
إِنْ تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَ إِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ
يَفْرَحُوا بِهَا وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ
شَيْئاً إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ (120)

Ye are the best of peoples, evolved for mankind, enjoining what is right, forbidding what is wrong, and believing in Allah. If only the people of the book had faith, it were best for them: among them are some who have faith, but most of them are perverted transgressors. They will do you no harm, barring a trifling annoyance; if they come out to fight you, they will show you their backs, and no help shall they get. Shame is pitched over them (like a tent) wherever they are found, except when under a covenant (of protection) from Allah and from men; they draw on themselves wrath from Allah, and pitched over them is (the tent of) destitution. This because they rejected the signs of Allah, and slew the prophets in defiance of right; this because they rebelled

~~~~~

and transgressed beyond bounds. Not all of them are alike: of the people of the book are a portion that stand (for the right): they rehearse the signs of Allah all night long, and they prostrate themselves in adoration. They believe in Allah and the last day; they enjoin what is right, and forbid what is wrong; and they hasten (in emulation) in (all) good works: they are in the ranks of the righteous. Of the good that they do, nothing will be rejected of them; for Allah knoweth well those that do right. Those who reject faith,— neither their possessions nor their (numerous) progeny will avail them aught against Allah: They will be companions of the fire,—dwelling therein (for ever). What they spend in the life of this (material) world may be likened to a wind which brings a nipping frost: it strikes and destroys the harvest of men who have wronged their own souls: it is not Allah that hath wronged them, but they wrong themselves. O ye who believe! Take not into your intimacy those outside your ranks: they will not fail to corrupt you. They only desire you to suffer: rank hatred has already appeared from their mouths: what their hearts conceal is far worse. We have made plain to you the signs, if ye have wisdom. Ah! Ye are those who love them, but they love you not,— though ye believe in the whole of the book. When they meet you, they say, "We believe": but when they are alone, they bite off the very tips of their fingers at you in their rage. Say: "Perish in you rage; Allah knoweth well all the secrets of the heart." If aught that is good befalls you, it grieves them; but if some misfortune overtakes you, they rejoice at it. But if ye are constant and do right, not the least harm will their cunning do to you; for Allah compasseth round about all that they do.

اب دنیا میں وہ بہترین گروہ تم ہو جسے انسانوں کی ہدایت و اصلاح کے لئے
 میدان میں لایا گیا ہے۔ تم نیکی کا حکم دیتے ہو، بدی سے روکتے ہو اور اللہ پر
 ایمان رکھتے ہو۔ یہ اہل کتاب ایمان لاتے تو انہی کے حق میں بہتر تھا۔ اگرچہ
 ان میں کچھ لوگ ایمان دار بھی پائے جاتے ہیں مگر ان کے بیشتر افراد نافرمان
 ہیں۔ یہ تمہارا کچھ بگاڑ نہیں سکتے، زیادہ سے زیادہ بس کچھ ستا سکتے ہیں۔ اگر
 یہ تم سے لڑیں تو مقابلہ میں پیٹھ دکھائیں گے، پھر ایسے بے بس ہوں گے کہ
 کہیں سے ان کو مدد نہ ملے گی۔ یہ جہاں بھی پائے گئے ان پر ذلت کی مار ہی
 پڑی، کہیں اللہ کے ذمہ دار انسانوں کے ذمہ میں پناہ مل گئی تو یہ اور بات ہے۔
 یہ اللہ کے غضب میں گھر چکے ہیں، ان پر محتاجی و مغلوبی مسلط کر دی گئی ہے،
 اور یہ سب کچھ اسی وجہ سے ہوا ہے کہ یہ اللہ کی آیات سے کفر کرتے رہے
 اور انہوں نے پیغمبروں کو ناحق قتل کیا۔ یہ ان کی نافرمانیوں اور زیادتیوں کا
 انجام ہے۔ مگر سارے اہل کتاب یکساں نہیں ہیں۔ ان میں کچھ لوگ ایسے
 بھی ہیں جو راہ راست پر قائم ہیں، راتوں کو اللہ کی آیات پڑھتے ہیں اور اس

کے آگے سجدہ ریز ہوتے ہیں، اللہ اور روز آخرت پر ایمان رکھتے ہیں، نیکی کا
 حکم دیتے ہیں، برائیوں سے روکتے ہیں اور بھلائی کے کاموں میں سرگرم
 رہتے ہیں۔ یہ صالح لوگ ہیں اور جو نیکی بھی یہ کریں گے اس کی ناقدری نہ
 کی جائے گی، اللہ پر ہیزگار لوگوں کو خوب جانتا ہے۔ رہے وہ لوگ جنہوں
 نے کفر کا رویہ اختیار کیا تو اللہ کے مقابلہ میں ان کو نہ ان کا مال کچھ کام دے گا
 نہ اولاد، وہ تو آگ میں جانے والے لوگ ہیں اور آگ ہی میں ہمیشہ رہیں گے
 ۔ جو کچھ وہ اپنی اس دنیا کی زندگی میں خرچ کر رہے ہیں اس کی مثال اس ہوا
 کی سی ہے جس میں پالا ہوا اور وہ ان لوگوں کی کھیتی پر چلے جنہوں نے اپنے اوپر
 آپ ظلم کیا ہے اور اسے برباد کر کے رکھ دے۔ اللہ نے ان پر ظلم نہیں کیا اور
 حقیقت یہ خود اپنے اوپر ظلم کر رہے ہیں۔ اے لوگو جو ایمان لائے ہو، اپنی
 جماعت کے لوگوں کے سوا دوسروں کو اپنا رازدار نہ بناؤ۔ وہ تمہاری خرابی
 کے کسی موقع سے فائدہ اٹھانے میں نہیں چوکتے۔ تمہیں جس چیز سے نقصان
 پہنچے وہی ان کو محبوب ہے۔ ان کے دل کا بغض ان کے منہ سے نکلا پڑتا ہے،

اور جو کچھ وہ اپنے سینوں میں چھپائے ہوئے ہیں وہ اس سے شدید تر ہے۔ ہم نے تمہیں صاف صاف ہدایات دے دی ہیں، اگر تم عقل رکھتے ہو (تو ان سے تعلق رکھنے میں احتیاط برتو گے)۔ تم ان سے محبت رکھتے ہو مگر وہ تم سے محبت نہیں رکھتے، حالانکہ تم تمام کتب آسمانی کو مانتے ہو۔ جب وہ تم سے ملتے ہیں تو کہتے ہیں کہ ہم نے بھی (تمہارے رسول اور تمہاری کتاب کو) مان لیا ہے، مگر جب جدا ہوتے ہیں تو تمہارے خلاف ان کے غیظ و غضب کا یہ حال ہوتا ہے کہ اپنی انگلیاں چبانے لگتے ہیں۔ ان سے کہہ دو کہ اپنے غصہ میں آپ جل مرو، اللہ دلوں کے چھپے ہوئے راز تک جانتا ہے۔ تمہارا بھلا ہوتا ہے جو ان کو برا معلوم ہوتا ہے، اور تم پر کوئی مصیبت آتی ہے تو یہ خوش ہوتے ہیں۔ مگر ان کی کوئی تدبیر تمہارے خلاف کارگر نہیں ہو سکتی، بشرطیکہ تم صبر سے کام لو اور اللہ سے ڈر کر کام کرتے رہو۔ جو کچھ یہ کر رہے ہیں اللہ اس پر حاوی ہے۔

अब दुनिया में वह बेहतरीन गरोह तुम हो जिसे इनसानों की हिदायत व इस्लाम के लिए मैदान में लाया गया है | तुम नेकी का हुक्म देते

हो, बदी से रोकते हो और अल्लाह पर ईमान रखते हो । ये अहले-किताब ईमान लाते तो इन्हीं के हक में बेहतर था । अगरचे इनमें कुछ लोग ईमानदार भी पाए जाते हैं, मगर इनके बेशतर अफ़राद नाफ़रमान हैं । ये तुम्हारा कुछ बिगाड़ नहीं सकते, ज़्यादा से ज़्यादा बस कुछ सता सकते हैं । अगर ये तुमसे लड़ें तो मुकाबले में पीठ दिखाएँगे, फिर ऐसे बेबस होंगे कि कहीं से इनको मदद न मिलेगी । ये जहाँ भी पाए गए इनपर ज़िल्लत की मार ही पड़ी, कहीं अल्लाह के ज़िम्मे या इनसानों के ज़िम्मे में पनाह मिल गई तो यह और बात है । ये अल्लाह के ग़ज़ब में घिर चुके हैं, इनपर मुहताजी व मगलूबी मुसल्लत कर दी गई है, और यह सब कुछ सिर्फ़ इस वजह से हुआ है कि ये अल्लाह की आयात से कुफ़्र करते रहे और उन्होंने पैगम्बरों को नाहक क़त्ल किया । यह उनकी नाफ़रमानियों और ज्यादतियों का अंजाम है । मगर सारे अहले-किताब यकसाँ नहीं हैं । इनमें कुछ लोग ऐसे भी हैं जो राहे-रास्त पर कायम हैं, रातों को अल्लाह की आयात पढ़ते हैं और उसके आगे सजदारेज़ होते हैं, अल्लाह और रोज़े-आख़िरत पर ईमान रखते हैं, नेकी का हुक्म देते हैं, बुराइयों से रोकते हैं और भलाई के कामों में सरगर्म रहते हैं । ये सालेह लोग हैं, और जो नेकी भी ये करेंगे उसकी नाक़्द्री न की जाएगी, अल्लाह परहेज़गार कोशों को ख़ूब जानता है । रहे वे लोग जिन्होंने कुफ़्र का रवैया इख़तियार किया तो अल्लाह के मुकाबले में उनको न उनका माल कुछ काम देगा न औलाद, वे तो आग में जानेवाले लोग हैं और आग ही में हमेशा रहेंगे । जो कुछ वे अपनी इस दुनिया की ज़िन्दगी में खर्च कर रहे हैं उसकी मिसाल उस हवा की-सी है जिसमें पाला हो और वह उन लोगों की

~~~~~

खेती पर चले जिन्होंने अपने ऊपर आप जुल्म किया है और उसे
 बरबाद करके रख दे । अल्लाह ने इनपर जुल्म नहीं किया, दरहकीकत
 ये खुद अपने ऊपर जुल्म कर रहे हैं । ऐ लोगो जो ईमान लाए हो,
 अपनी जमाअत के लोगो के सिवा दूसरो को अपना राज़दार न बनाओ,
 वे तुम्हारी खराबी के किसी मौके से फ़ायदा उठाने में नहीं चुकते ।
 तुम्हें जिस चीज़ से नुकसान पहुँचे वही उनको महबूब है । उनके दिल
 का बुग्ज़ उनके मुहँ से निकला पड़ता है और जो कुछ वे अपने सीनों
 में छिपाए हुए हैं वह इससे शदीदतर है । हमने तुम्हें साफ़-साफ़
 हिदायत दे दी हैं, अगर तुम अक्ल रखते हो (तो उनसे तअल्लुक रखने
 में एहतियात बरतोगे) । तुम उनसे मोहब्बत रखते हो मगर वे तुमसे
 मोहब्बत नहीं रखते, हालाँकि तुम तमाम कुतुबे-आसमानी को मानते
 हो जब वे तुमसे मिलते हैं तो कहते हैं कि हमने भी (तुम्हारे रसूल
 और तुम्हारी किताब को) मान किया है, मगर जब जुदा होते हैं तो
 तुम्हारे खिलाफ़ गैज़ो-ग़ज़ब का यह हाल होता है कि अपनी उँगलियाँ
 चबाने लगते हैं--- उनसे कह दो कि अपने गुस्से में आप जल मरो,
 अल्लाह दिलों के छिपे हुए राज़ तक जानता है --- तुम्हारा भला होता
 है तो इनको बुरा मालूम होता है, और तुमपर कोई मुसीबत आती है
 तो ये खुश होते हैं । मगर इनकी कोई तदबीर तुम्हारे खिलाफ़ कारगर
 नहीं हो सकती बशर्ते कि तुम सब्र से काम लो अल्लाह से डरकर काम
 करते रहो । जो कुछ ये कर रहे हैं अल्लाह उसपर हावी है ।